

ÚVODNÍ SLOVO

Československo a Rakousko po několik dekád společně (avšak vedle sebe) procházely spleťtými cestami mezinárodní politiky. Jejich vztahy často nebyly přímočaře bezproblémové. Mnohdy se do nich vkrádala neschopnost, neochota naslouchat tomu druhému, pochopit jeho argumenty a nalézt jednotné či přinejmenším pro obě strany přijatelné stanovisko.

Právě výševedené peripetie vzájemných vztahů dvou středoevropských států jsou tématem předloženého čísla *Paginae historiae*. Původně jsem si v souvislosti s ním vytyčil dva základní cíle. První byla jeho finalizace k 100. výročí založení Československa a Rakouské republiky. Jenže, ne všechno jde v životě „nalajnovat“ a naplánovat. Někteří z renomovaných a velmi časově vyčerpáných autorů nestihli i navzdory velkému úsilí stanovenou redakční uzávěrku. Bylo nutné učinit rozhodnutí, zda odevzdané a přislíbené studie rozdělit do dvou čísel nebo je všechny přesunout na rok 2019. Naštěstí redakční rada *Paginae historiae* dala přednost druhé variantě. Ztráta „puncu jubilea“ a podstatné prodloužení termínu odevzdání studií kompenzovalo rozšíření původního okruhu příspěvateľů.

Druhý cíl spočíval ve splnění dvou zásadních kritérií. Studie by měly poukázat na dosud opomíjená rozmanitá témata nebo dokonce zaplnit pomyslná „bílá místa“ dosavadního historického bádání s využitím dokumentů uchovávaných ve veřejných archivech. Posouzení, zda se podařilo naplnit tento ambiciózní záměr, nechám na čtenářích.

V úvodní studii se podepsaný editor zamyslel nad nejdůležitějšími archivními fondy a dosavadní historiografickou produkcí k československo-rakouským vztahům. Ačkoliv historická věda přinesla zejména v posledních dekádách řadu pozoruhodných výsledků k tématu, veřejné archivy v České republice, Německu a Rakousku nabízejí nepřehledné množství dokumentů, jejichž nová interpretace patří mezi hlavní úkoly několika dalších generací badatelů.

Studie Lubora Kuncce přináší zajímavý pohled na problematiku německých separatistických provincií v Československu v letech 1918–1919. Pojednává o dosud neprobádané minulosti poštovníctví na tomto území. Všimá si přitom nejenom peripetie poštovního provozu, poštovních známek, ale také upozorňuje na namátkovou cenzuru civilní korespondence československými úřady, která trvala až do přijetí příslušného zákona o listovním tajemství.

Marek Šmíd stručně přiblížil perцепci pokusu o realizaci rakouského stavovského státu u vybraných představitelů českého katolicismu. Většina z nich spatřovala v „třetí cestě“ mezi demokracií a totalitarismem ohrožení pluralistických principů. Menší část pokládala rakouský experiment za inspirativní i pro česko-

slovenské prostředí.

O dosud v historiografii opomíjené problematice letecké dopravy mezi Prahou a Vídní během meziválečné doby a v průběhu existence Protektorátu Čechy a Morava pojednal Michal Plavec. Využil přitom relevantní rakouské a české nevydané prameny. Neopomněl zohlednit rovněž dobová periodika, například Aviatiku, Národní listy, Salzburger Volksblatt nebo Allgemeine Automobil Zeitung.

Využití rozmanitých kronik a zápisů z Archivu Školského spolku Komenského ve Vídni umožnilo Vlastě Valešové zpracovat „bílé místo“ v dějinách československých škol v metropoli na Dunaji. Autorka tím zdařile navázala na vlastní systematický výzkum české menšiny v Rakousku.

Odborník na hospodářské i sociální dějiny Ivan Jakubec zajímavým způsobem srovnal vývoj cestovního ruchu v Protektorátu Čechy a Morava a ve Východní marce. Cenné je především využití v historiografii dosud opomíjených dokumentů uložených v Rakouském Státním archivu, Archivu republiky a Hornorakouském Zemském archivu.

Ejstickým zamyšlením nad slovensko-rakouskými vztahy ve 20. století přispěl do monotematického čísla rakouský historik David Schriffl. Ve stručném článku podal několik důkazů o překvapivě četných kontaktech během studené války.

Poslední, rozsahem nejobsáhlejší studie, pochází z pera Andrey Braitové. Perspektivní historička nemohla využít dosavadní odbornou literaturu, a proto svá tvrzení opírá o bohatou dokumentaci rakouského rezortu zahraničí. Přinesla tak zajímavou sondu do kulturní diplomacie s ohledem na vztahy mezi Československem/Českou republikou a Rakouskem v období 1918–1938 a 1945–2018.

Závěrem bych chtěl poděkovat všem, kteří se podíleli na tvorbě a zdárném dokončení monotematického čísla. Zvláště bych chtěl ocenit skutečnost, že do něho přispěli, jak čeští, tak rakouští badatelé. Pohled z „obou stran břehu“ by tak mohl přispět k prohloubení poznání složitých a někdy více či méně radostných kapitol vzájemného soužití. Lze si jen přát, aby publikované příspěvky podnítl další náležitě pramenně podložené polemiky i diskuse a staly se námětem pro další (a velmi potřebná) kritická zamyšlení.

Miroslav Šepták